KLUCZ ODPOWIEDZI · DLA NAUCZYCIELA

Sprawdzian z wychodzenia z komunizmu (WOS)

Grupa A

1. (1 pkt) **C**

2. (1 pkt) **D**

3. (2 pkt) **1. F; 2. F** — po 1 pkt za zdanie

4. (4 pkt) **1–C, 2–D, 3–B, 4–A** — po 1 pkt za parę

5. (4 pkt) **1–D, 2–C, 3–A, 4–B** — po 1 pkt za parę

6. (2 pkt) **(1) lustracji; (2) dekomunizacji** — po 1 pkt za lukę

7. (2 pkt) Przykładowa odpowiedź: Do najważniejszych osiągnięć należała zgoda władz na utworzenie niezależnych i samorządnych związków zawodowych, z których wyrosła „Solidarność". Strajkujący uzyskali także gwarancję prawa do strajku oraz obietnicę ograniczenia cenzury.
Punktacja: Za każde poprawne osiągnięcie po 1 pkt (np. zgoda na niezależne, samorządne związki zawodowe, prawo do strajku, ograniczenie cenzury, uwolnienie więźniów politycznych, podwyżki płac). Maksymalnie 2 pkt.

8. (3 pkt) Przykładowa odpowiedź: Terapia szokowa to metoda transformacji zakładająca gwałtowne i jednoczesne wprowadzenie mechanizmów rynkowych — liberalizację cen, stabilizację finansów publicznych i prywatyzację — zamiast stopniowych reform. Argument za: szybkie przejście do stabilnej gospodarki rynkowej, ograniczenie hiperinflacji i wiarygodność wobec zachodnich inwestorów. Argument przeciw: krótkotrwały, ale dotkliwy wzrost bezrobocia i ubożenie części społeczeństwa w okresie dostosowawczym.
Punktacja: Wyjaśnienie terapii szokowej jako szybkiego przejścia do gospodarki rynkowej (liberalizacja cen, prywatyzacja, stabilizacja) jednocześnie (1 pkt). Argument za (1 pkt). Argument przeciw (1 pkt).

9. (3 pkt) Przykładowa odpowiedź: Transformacja ustrojowa w Polsce to przejście od komunizmu do demokracji liberalnej i gospodarki rynkowej, zapoczątkowane porozumieniami Okrągłego Stołu w 1989 r. Dwa kluczowe obszary: (1) polityczny — legalizacja Solidarności, wolne wybory, nowa Konstytucja z 1997 r., pluralizm polityczny; (2) ekonomiczny — plan Balcerowicza (terapia szokowa), prywatyzacja przedsiębiorstw państwowych, liberalizacja handlu.
Punktacja: Transformacja ustrojowa: przejście od systemu komunistycznego (monopartyjność, planowanie centralne, brak wolnych wyborów) do demokracji liberalnej i gospodarki rynkowej (1 pkt). Dwa obszary: polityczny (wolne wybory, pluralizm partyjny, konstytucja demokratyczna), ekonomiczny (prywatyzacja, liberalizacja, reformy Balcerowicza), prawny (niezależne sądy), integracja euroatlantycka (NATO, UE) (2 pkt). Łącznie 3 pkt.

10. (2 pkt) Przykładowa odpowiedź: Plan Balcerowicza polegał na szybkim, radykalnym wprowadzeniu gospodarki rynkowej: uwolnieniu cen, ograniczeniu inflacji poprzez zaostrzenie polityki pieniężnej, wprowadzeniu wymienialności złotego oraz rozpoczęciu prywatyzacji przedsiębiorstw państwowych. Skutkiem pozytywnym było opanowanie hiperinflacji i pojawienie się na rynku towarów, których wcześniej brakowało. Skutkiem negatywnym był gwałtowny wzrost bezrobocia i spadek dochodów części społeczeństwa, zwłaszcza pracowników dużych zakładów państwowych.
Punktacja: Poprawne wyjaśnienie istoty planu (np. uwolnienie cen, ograniczenie inflacji, prywatyzacja, wewnętrzna wymienialność złotego) – 1 pkt + trafne wskazanie obu skutków społecznych: pozytywnego (np. opanowanie hiperinflacji, koniec niedoborów towarów) i negatywnego (np. wzrost bezrobocia, spadek dochodów części społeczeństwa) – 1 pkt. Max 2 pkt.

Grupa B

1. (1 pkt) **B**

2. (1 pkt) **B**

3. (2 pkt) **1. P; 2. F** — po 1 pkt za zdanie

4. (4 pkt) **1–A, 2–D, 3–B, 4–C** — po 1 pkt za parę

5. (4 pkt) **1–D, 2–C, 3–B, 4–A** — po 1 pkt za parę

6. (2 pkt) **(1) Sierpnia '80; (2) Lech Wałęsa** — po 1 pkt za lukę

7. (2 pkt) Przykładowa odpowiedź: Lustracja — procedura weryfikacji, czy osoby pełniące funkcje publiczne współpracowały z organami bezpieczeństwa PRL (SB). Cel: zapewnienie transparentności życia publicznego, uniemożliwienie sprawowania władzy przez osoby skompromitowane tajną współpracą z komunistycznym aparatem represji.
Punktacja: Wyjaśnienie (1 pkt), cel (1 pkt).

8. (3 pkt) Przykładowa odpowiedź: Przyczyna 1: Kryzys gospodarczy ZSRR (kosztowne zbrojenia, niski poziom życia, upadek cen ropy) doprowadził do powszechnego niezadowolenia. Przyczyna 2: Reformy Gorbaczowa (glasnost — jawność, pierestrojka — przebudowa) zdestabilizowały system, zamiast go naprawić. Konsekwencje: 1) Powstanie 15 niezależnych państw (m.in. Rosja, Ukraina, kraje bałtyckie) — redefinicja granic Europy. 2) Nowe demokracje Europy Środkowej (Polska, Czechy, Węgry) skierowały się ku NATO i UE, wypełniając geopolityczną próżnię.
Punktacja: Kryterium 1 (1 pkt): przyczyna 1 — wewnętrzna: kryzys gospodarczy (stagnacja, zbrojenia kosztem konsumpcji) lub separatyzmy narodowe w republikach (kraje bałtyckie, Ukraina, Kaukaz). Kryterium 2 (1 pkt): przyczyna 2 — reformy Gorbaczowa (głasnost, pierestrojka), które zamiast ratować system, przyspieszyły jego rozpad. Kryterium 3 (1 pkt): dwie konsekwencje: powstanie 15 niepodległych państw; próżnia geopolityczna na wschodzie Europy sprzyjająca rozszerzeniu NATO i UE.

9. (3 pkt) Przykładowa odpowiedź: Plan Balcerowicza, wprowadzony 1 stycznia 1990 roku, miał na celu szybkie przejście Polski od gospodarki centralnie planowanej do gospodarki rynkowej – metodą tzw. terapii szokowej, a nie stopniowych reform. Do jego głównych instrumentów należały: liberalizacja (urealnienie) cen towarów i usług, wprowadzenie wewnętrznej wymienialności złotego, zaostrzenie polityki budżetowej i pieniężnej w celu ograniczenia inflacji oraz otwarcie gospodarki na konkurencję zagraniczną i prywatyzację przedsiębiorstw państwowych. Reforma przyniosła jednak wysoki koszt społeczny – w pierwszym okresie doszło do gwałtownego wzrostu bezrobocia i spadku realnych dochodów wielu obywateli.
Punktacja: Kryterium 1 (1 pkt): wskazanie celu – szybkie przejście od gospodarki centralnie planowanej do gospodarki rynkowej (tzw. terapia szokowa). Kryterium 2 (1 pkt): wymienienie co najmniej jednego konkretnego instrumentu (np. urealnienie/liberalizacja cen, wymienialność złotego, ograniczenie deficytu budżetowego, prywatyzacja przedsiębiorstw państwowych). Kryterium 3 (1 pkt): wskazanie kosztu społecznego reformy (np. wzrost bezrobocia, spadek realnych dochodów w pierwszym okresie). 3 pkt.

10. (2 pkt) Przykładowa odpowiedź: Terapia szokowa (zastosowana w Polsce w ramach planu Balcerowicza od 1 stycznia 1990 roku) polegała na gwałtownym, a nie stopniowym wprowadzeniu mechanizmów gospodarki rynkowej: uwolnieniu cen, ograniczeniu dotacji dla nierentownych przedsiębiorstw państwowych, wprowadzeniu wymienialności złotego oraz zaostrzeniu dyscypliny budżetowej. Ryzykiem społecznym tej metody był gwałtowny wzrost bezrobocia i spadek realnych dochodów części społeczeństwa, wynikający z szybkich upadłości nieefektywnych zakładów pracy.
Punktacja: Poprawne wyjaśnienie terapii szokowej jako gwałtownego, jednorazowego wprowadzenia reform rynkowych zamiast stopniowych zmian (1 pkt) + trafnie wskazane ryzyko społeczne, np. wzrost bezrobocia, spadek realnych dochodów (1 pkt). 2 pkt.

Skala ocen (orientacyjna, 24 pkt w każdej grupie)

bardzo dobry (5)	22–24 pkt
dobry (4)	18–21 pkt
dostateczny (3)	12–17 pkt
dopuszczający (2)	8–11 pkt
niedostateczny (1)	0–7 pkt

Progi: 90%, 75%, 50%, 30%. Progi w Twojej szkole mogą być inne. W zadaniach otwartych uznaj każdą odpowiedź poprawną merytorycznie, także sformułowaną inaczej niż przykład.

Ten sprawdzian online, z wyjaśnieniem każdej odpowiedzi: **matury-online.pl/sprawdzian/wos/wychodzenie-z-komunizmu**. Nauczyciele i korepetytorzy ułożą własną kartę z banku ponad 20 tys. zadań: **matury-online.pl/dla-korepetytorow**.